

Η ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΟΥ ΤΙΜΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΟΥ ΣΤΗΝ Ομ. Καθηγήτρια ΜΑΡΙΑ ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ

17 Ιανουαρίου 2024, Πανεπιστ. κτήριο Κωστή Παλαμά, Αθήνα

Ο Μ Ι Λ Ι Ε Σ

Γ.Ε.Φραγκούδης

Κυρίες και Κύριοι καλησπέρα σας.

Εκ μέρους των εκδόσεων «Λειμών» σας χαιρετώ στην σημερινή εκδήλωση, για την επίδοση του τόμου προς τιμή της ομ. Καθηγήτριας Μαρίας Νυσταζοπούλου – Πελεκίδου με τίτλο:

«ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΝΤΟ ΣΤΟΝ ΑΔΡΙΑ»

Διαβάζοντας και μόνο το βιογραφικό της κ. Πελεκίδου που μοιάζει με μυθιστόρημα, θα ανακαλύψει κανείς μια ξεχωριστή, πολυσχιδή προσωπικότητα. Το συγγραφικό της έργο – μελέτη, έρευνα, διδακτικό - αφήνουν μια μεγάλη παρακαταθήκη στις επόμενες γενιές. Τα βιβλία της καθίστανται βιβλία αναφοράς.

Η συνεργασία μας με την κ. Πελεκίδου τα τελευταία χρόνια απέδωσαν καρπούς, τέσσερα πονήματά της.

Η επίδοση του τιμ. Τόμου είχε προγραμματισθεί να γίνει από τον ομ. Καθηγητή κ. **Μιχάλη Βέλλα**. Δυστυχώς, λόγω σοβαρών προβλημάτων υγείας δεν είναι δυνατή η φυσική του παρουσία, μας απέστειλε όμως την ομιλία του, την οποία θα αναγνώσω ευθύς αμέσως.

Όμιλία Μιχάλη Βέλλα

Κυρίες και κύριοι,

Συγκεντρωθήκαμε σήμερα εδώ για να εκπληρώσουμε τον οφειλόμενο φόρο τιμής στην αγαπητή μας καθηγήτρια κ. Νυσταζοπούλου – Πελεκίδου με την παράδοση στην ίδια του Τόμου, που συντάχθηκε προς τιμήν της από μια ομάδα ανθρώπων που την αγαπούν και την θαυμάζουν. Από συναδέλφους, φίλους, μαθητές και συνεργάτες. Ήταν το ελάχιστο που

μπορούσαμε να κάνουμε, για να τονίσουμε και να τιμήσουμε την παρουσία και συνεισφορά της στα καθ' ημάς επιστημονικά δρώμενα.

Η κ. Ν-Π πέρασε, όπως γνωρίζετε, δύσκολα παιδικά χρόνια μέσα σε πόλεμο και κατοχή. Ήταν μια σκληρή μαθητεία σε μια εποχή, όπου τα σχολεία δεν λειτουργούσαν πλήρως και όπου παιδιά πέθαιναν στον δρόμο από πείνα. Ακολούθησαν στην συνέχεια οι βασικές σπουδές στην Φιλοσοφική Σχολή του Παν/μίου Αθηνών με κύριο δάσκαλο τον λαμπρό βυζαντινολόγο Διονύσιο Ζακυθινό. Οι σπουδές της συνεχίσθηκαν στο Παρίσι, όπου πάλι είχε την τύχη να διευθύνει και να καθοδηγεί τις σπουδές της ο επίσης μεγάλος βυζαντινολόγος Paul Lemerle, ο οποίος, και μετά τη μαθητεία της στο Παρίσι, παρακολουθούσε και στήριζε τις επιστημονικές της προσπάθειες. Εκεί, στο Παρίσι, εκδηλώθηκε για πρώτη φορά το εξαιρετικό ταλέντο της στην Βυζαντινή και την Βαλκανική Ιστορία, αλλά και η επίμονη φιλομάθεια και εργατικότητα της. Διότι ταλέντο χωρίς εργατικότητα δεν αποδίδει σοβαρά αποτελέσματα, όπως πολλοί ίσως από εμάς διαπίστωσαν με οδυνηρό τρόπο...

Στην μαθητεία της κοντά στον Lemerle χρωστά το ελληνικό κοινό και την άρτια μετάφραση του «Πρώτου βυζαντινού ουμανισμού» του δασκάλου της, που τόση ώθηση έδωσε στις ελληνικές βυζαντινές σπουδές.

Στο Παρίσι η κ. Ν.-Π. φοίτησε επίσης στην Ecole des Langues Orientales Vivantes, με τριετείς σπουδές και πτυχίο στη ρωσική γλώσσα, πράγμα που συνέτεινε στο να ανοίξουν οι ορίζοντές της προς την Ιστορία των Βαλκανικών Λαών, τομέας στον οποίο θα διέπρεπε αργότερα. Αυτό προαναγγέλθηκε ήδη από την διδακτορική της διατριβή στην Αθήνα με θέμα από την Ιστορία της μεσαιωνικής Κριμαίας, περιοχής σημαντικής για τη βορειο-ανατολική πολιτική του Βυζαντίου, αλλά είχε μέχρι τότε σχετικά παραμεληθεί από την έρευνα.

Με ευγνωμοσύνη αναφέρεται πάντοτε η κ. Ν-Π στην σχεδόν δεκαπενταετή θητεία της στο Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών με διευθυντή τον Δασκαλό της

Διονύσιο Ζακυθινό. Στο Κέντρο προσέφερε πολλά και έμαθε πολλά όσον αφορά την υψηλού επιπέδου επιστημονική έρευνα,

Ο γάμος της τιμωμένης με τον Χρύση Πελεκίδη ήταν σημαντικός σταθμός στην ζωή της, από πολλές απόψεις. Ο Χρύσης Πελεκίδης, με σημαντικότερο επιστημονικό και πνευματικό οικογενειακό παρελθόν, ήταν μια αστείρευτη πράγματι πηγή γνώσεων και πετυχημένου χιούμορ. Θυμάμαι ότι πολλές φορές προσπαθούσα να φέρω την συζήτηση μαζί του σε θέματα που ήξερα καλά, αλλά διαπίστωνα ότι και εκεί οι γνώσεις του ήταν απέραντες. Με συγκίνηση θυμάμαι ακόμη την ημέρα, όπου, μετά από 15 χρόνια στην Γερμανία, βρέθηκα ξαφνικά στην συνεδρίαση ενός ελληνικού πανεπιστημιακού Τμήματος στα Γιάννενα. Η απορία μου στην αρχή, αλλά και η αγανάκτησή μου αργότερα φαίνεται ότι ήταν αρκετά έντονες, ώστε το ζεύγος Πελεκίδου, που καθόταν κατά σύμπτωση δίπλα μου, να με «αναλάβει» κατά κάποιο τρόπο και να με προφυλάξει έως ότου προσαρμοσθώ στη νέα κατάσταση. Η ευγνωμοσύνη μου είναι διαχρονική.

Το 1974 η τιμωμένη εξελέγη καθηγήτρια της Ιστορίας των Λαών της Χερσονήσου του Αίμου στο Παν/μιο Ιωαννίνων. Ήταν μια αναγνώριση της μέχρι τότε προσφοράς της και μία εκδήλωση βουλήσεως του Παν/μιου να ανοίξει ορίζοντες και προς αυτή την τόσο σημαντική για την Ελλάδα κατεύθυνση. Οι μέθοδοι διδασκαλίας που εφήρμοσε εκεί ήταν ιδιαίτερα πρωτοποριακές για τα ελληνικά δεδομένα της εποχής και περιλάμβαναν εκπαιδευτικές εκδρομές, επισκέψεις σε Μουσεία, ως και εξορμήσεις στο εξωτερικό για μια πληρέστερη κατάρτιση των φοιτητών. Είμαι βέβαιος ότι οι μαθητές της τα θυμούνται με ευγνωμοσύνη.

Κατ' αυτή την περίοδο της έντονης δραστηριότητάς της, η κ. Ν.-Π. πλούτισε την ελληνική και διεθνή επιστήμη με σειρά βασικών μελετών και παράλληλα βοήθησε τους μαθητευόμενους ιστορικούς με μια σειρά δημοσιευμάτων, που σκοπούν να μυήσουν νέους επιστήμονες στις πρώτες τους επαφές με το αντικείμενό τους, αλλά και να παρουσιάσουν το

αντικείμενο αυτό σε ένα ευρύτερο ενδιαφερόμενο κοινό. Σε αυτή την συνάφεια αναφέρονται «Οι Βαλκανικοί Λαοί στους Μέσους Χρόνους», «Πηγές Βαλκανικής Ιστορίας», «Το οδικό δίκτυο της Χερσονήσου του Αίμου και η σημασία του κατά τους Μέσους Χρόνους» και πρόσφατα το «Γεωπολιτική και πολιτισμός στα Μεσαιωνικά Βαλκάνια. Το βυζαντινό πρότυπο», από τα οποία πολλά έμαθα και εγώ προσωπικά.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει για το «Μακεδονικό Ζήτημα», που εκδόθηκε όταν το θέμα ήταν καυτό και μεταφράσθηκε στα αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά και ιταλικά. Από την πλευρά των δικών μου ενδιαφερόντων, με βουλιμία διάβασα το «Influences Byzantines sur l'idéologie politique des états balkaniques médiévaux» (= Βυζαντινές επιδράσεις στην πολιτική ιδεολογία των μεσαιωνικών Βαλκανικών κρατών) και συνέκρινα με ανάλογα φαινόμενα στη Μεσαιωνική Δύση. Είναι αυτονόητο ότι όλα αυτά αποτελούν μόνον ένα μικρό μέρος, μία επιλογή από την εκτεταμένη και πολυποίκιλη συγγραφική δραστηριότητα της κ. Μ. Ν.-Π. Εξ ίσου ευρεία και γόνιμη υπήρξε η συμμετοχή της τιμωμένης σε επιστημονικές οργανώσεις, που έδωσαν πνοή στην έρευνα και προήγαγαν σημαντικά την ιστορική μας γνώση. Αναφέρω εδώ – και πάλι μόνον ενδεικτικά – την Εθνική Επιτροπή Βυζαντινών Σπουδών, της οποίας είναι σήμερα επίτιμη Πρόεδρος και την Εθνική Επιτροπή Σπουδών ΝΑ. Ευρώπης. Για την ενεργό συμμετοχή της στην *Association Internationale des Etudes Sud-Est Européennes (AIESEE)* έχει τιμηθεί με την απονομή τιμητικού μεταλλίου. Στην *Association Internationale des Etudes Byzantines* συμμετείχε στο Δ.Σ. (Bureau) ως ειδικός γραμματέας και ως ταμίας επί σειρά ετών και τελικά ως επίτιμη αντιπρόεδρος, Εξ ίσου σημαντική υπήρξε η δράση της σε επιστημονικές διεθνείς συναντήσεις, όπου αγωνίστηκε για τή σωστή αντιμετώπιση της ιστορίας των Βαλκανίων και των διαβαλκανικών σχέσεων, αλλά και ευαίσθητων εθνικών θεμάτων.

Έχει επίσης διδάξει στην *Ecole Pratique des Hautes Etudes en Sciences Sociales* και έχει διατελέσει Διευθύντρια του Πολιτιστικού Κέντρου Δελφών. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει επίσης να γίνει για την μεγάλη έκθεση *Le Mont Athos et l'Empire Byzantin*, η οποία παρουσιάστηκε το 2000 στο Παρίσι, με ενεργό συμμετοχή της τιμωμένης στην οργάνωση και την παρουσίασή της.

Κυρία Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, κυρία καθηγήτρια, «αγαπητή Μαρία» - ο Τόμος που σας παραδίδουμε σήμερα είναι καρπός μελετών ανθρώπων που σας θαυμάζουν, που είναι κοντά σας, που συμπορεύθηκαν μαζί σας σε ευχάριστες και δύσκολες στιγμές. Είναι όμως κυρίως καρπός αγάπης προς εσάς και την όλη πολιτεία σας, μιας αγάπης, η οποία – πως θα γινόταν αλλιώς - παίρνει την μορφή επιστημονικών εργασιών. Οι ευχές όλων μας σας συνοδεύουν, ευχές για μακροημέρευση, υγεία, ευτυχία και γόνιμη πνευματική παραγωγή και στο μέλλον.

Δυστυχώς σοβαρά προβλήματα υγείας με αναγκάζουν να αποσυρθώ από την διαδικασία, θα είμαι όμως εκεί, νοερά παρών και θα χαίρομαι μαζί με όλους

Μιχάλης Βέλλας

Έπίδοση του Τόμου στην όμοτ. καθηγήτρια Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου από τον Κύριο Γ. Φραγκούδη έν όνόματι του καθηγητή Μ. Βέλλα

Όμιλία Μαρίας Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου

Αγαπητοί μου, Φίλες καί Φίλοι,

Μέ βαθειά συγκίνηση σάς εύχαριστώ πού μέ τιμάτε σήμερα μέ τήν παρουσία σας.

Ο Τιμητικός τόμος, από τήν αρχή ως τήν ολοκλήρωσή του, ως σήμερα, αντιμετώπισε πολλές δυσκολίες καί άπρόοπτα. Δέν θά μιλήσω γι' όλα αυτά. Θά έπισημάνω όμως ότι τήν όλη διαδικασία χαρακτηρίζει κάποια άς πούμε πρωτοτυπία. Πρώτα-πρώτα ό Τόμος πρός Τιμή μου άποφασίστηκε στά στερνά μου όταν είχα πιά άποχωρήσει από τίς θεσμικές μου

δραστηριότητες· έπειτα, τήν εϋθύνη γιά ὄλη τή διαδικασία τήν έπωμίσθησαν δύο ἄτομα καί ὄχι ἡ ἀρχικά τριμελής Έπιτροπή· ἡ κατά τό ἔθος βιογραφία τοϋ τιμώμενου προσώπου ἀπό συνάδελφο ἔγινε αϋτοβιογραφία μου· καί τώρα θά μιλήσω ἐγώ ἡ ἴδια γιά τόν Τόμο καί τό περιεχόμενό του!!

Ὁ Τιμητικός τόμος συγκροτήθηκε χάρη στό ἐνδιαφέρον, τόν σύνδεσμο καί τή φιλία μαθητῶν, συνεργατῶν, συναδέλφων καί φίλων. Οἱ συγγραφεῖς κατέθεσαν μέ τίς μελέτες τους, μαζί μέ τήν ἔκφραση τιμῆς, καί μιᾶ προωθημένη ἐπιστημονική παρουσία σέ ἕνα εϋρύ ιστορικό πεδίο πού ξεπερνᾶ τίς βαλκανικές σπουδές. Στόν μακρό ιστορικό χρόνο οἱ μελέτες ἐκτείνονται ἀπό τήν Ἀρχαιότητα καί τή Ρωμαϊκή αϋτοκρατορία, τή Βυζαντινή αϋτοκρατορία καί τήν ἐγκατάσταση τῶν Σλάβων στή χερσόνησο τοϋ Αἴμου μέ τίς ἐπιπτώσεις τους, ὡς τούς Ὁθωμανούς, μέ τούς τουρκικούς θεσμούς καί τήν τουρκοκρατία, καί ὡς τή σύγχρονη ἐποχή μέ τόν ιστορικό ἀντίκτυπο. Ἀπό ἄποψη προβληματισμοϋ οἱ μελέτες παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία θεμάτων: ιστορικά γεγονότα μέ τίς πολιτικές καί ἔθνολογικές προεκτάσεις τους, τά κατάλοιπα καί τίς σύγχρονες μαρτυρίες, προβλήματα διπλωματικῆς, πολιτικές ἀντιλήψεις, νοοτροπίες καί ιστορικές μνήμες, σκοπιμότητες, ἰδεολογία καί πολιτική, πού εἴτε ἀντανაკλοῦν μιᾶ πραγματικότητα εἴτε ἐπηρεάζουν τήν ἐπιστημονική ἔρευνα· ἀκόμη μελετῶνται ἡ δράση ἐθνικῶν ὁμάδων, ὅπως τῶν Βλάχων, ἡ πολιτική ὁμορων κρατῶν, ὅπως συχνά τῶν Οϋγγρων, οἰκονομικά θέματα καί θέματα Τέχνης κυρίως ἀρχιτεκτονικῆς· ἀλλά καί εϋρύτερα προβλήματα, ὅπως οἱ πολιτισμικοί διάδρομοι πού ξεπερνοῦν τά ἔθνικά ὄρια, ἡ αἴσθηση τοϋ χώρου στόν μεσαιωνικό ἄνθρωπο καί ἡ ἔννοια τοϋ δικαιώματος πού ἀναφέρεται στόν ὕστερο μεσαίωνα, ἀλλά ἔχει διαχρονική σημασία. Ὅλους καί ὄλες εϋχαριστῶ ἀπό καρδιάς γιά τήν τιμή, καί συγχαίρω γιά τό ἔργο

τους. Ἐλάχιστη ὀφειλή εἶναι ἡ ὀνομαστική ἀναφορά τῶν συγγραφέων καί τῆς συμβολῆς τους: Balazard Simone, *Marie, mon amie grecque*.

Αντωνόπουλος Παναγιώτης, *Τα Ουγγρικά Χρονικά του Γερμανοῦ Von Múgeln (14ος αἰ)*.

Βέλλας Μιχάλης, *Ἡ αἴσθησις Χώρου τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀνθρώπου*.

Δεληκάρη Ἀγγελική, *Σλαβικές ἐπιδράσεις στήν περιοχή τῆς Θεσσαλίας. Ἡ περίπτωση τῶν τοπωνυμίων*.

Delilbaşı Melek, *The policy of sultan Murad II in Thessaloniki after the conquest (29 March 1430)*.

Zaimova Raia, *Le byzantiniste Du Cange et sa reception bulgare*.

Θεμοπούλου Αἰμιλία, *Ἡ οικονομική διάστασις τῶν μεταρρυθμίσεων στήν Οθωμανική Αυτοκρατορία*.

Καρδαράς Χρήστος, *Οἱ πολιτικές ἀντιλήψεις τῶν ὑπόδουλων Ἑλλήνων μετὰ τήν ἄλωση τῆς Κωνσταντινούπολης*.

Κωνσταντακοπούλου Ἀγγελική, *Ἡ Κυριλλο-Μεθοδιανή μνήμη στή μεταπολεμική Ελλάδα: «Τό Σλαβικό Σχέδιο»*.

Λεοντίνη Μαρία, *Alus Reip / Danubius. Το μέτωπο τοῦ Δούναβη, ὁ αυτοκράτορας καί ὁ στρατός (τέλη 6^{ου}- 7^{ου} αἰ.)*.

Μοσχονάς Νίκος, *Transumptum Authenticum: ἡ διπλωματική παρέκκλισις τοῦ αυθεντικοῦ*.

Μπουρδάρη Καλλιόπη, *Ἡ ταφή τῶν χριστιανῶν στή Ρωμαϊκή αυτοκρατορία κατά τήν διάρκειαν τῶν διωγμῶν*.

Νικολάου-Πατραγᾶς Κυριακός, *Περί τοῦ ἐγκλήματος τῆς δυσφημῆσεως κατά τό ἰσλαμικόν δίκαιον*.

Παπαστύλου-Φίλιου Ζωή, *Ἡ σπαρτιατική δειλία στα Ἀποφθέγματα Λακωνικά τοῦ Πλουτάρχου*.

Σάρρας Μιχαήλ, *International Funding and interwar Re-structuring Central-Eastern Europe: the case of Hungary*.

Σοφούλης Παναγιώτης, *Μαρτυρίες Βλαχικών ληστρικών επιθέσεων στα Μεσαιωνικά Βαλκάνια (11^{ος}-15^{ος} αι.)*.

Taddei Alessandro, *Use of large stone blocks in 12th-century church architecture of Central Greece*.

Theodorescu Răzvan, *Entre Cetinje et Edirne (Les Balkans des princes Valaques Radu le Grand et Neagoe Basarab)*.

Χάρακας Χαρίλαος, *Η ανάδυση της έννοιας του Δικαιώματος (εξ υποκειμένου δίκαιον) στον Ύστερο Δυτικό Μεσαίωνα (14^{ος} αι.)*.

Σημειώνω όμως με μεγάλη λύπη ότι κατά τη διαδικασία χάθηκαν δύο αγαπητοί συνάδελφοι και φίλοι, ή Melek Delilbasi, όμ. καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Άγκυρας με ρίζες από τά Γιάννενα, και ό Răzvan Theodorescu, άκαδημαϊκός, καθηγητής και επί 30 χρόνια Γενικός Γραμματέας τής Διεθνούς Ένώσεως Σπουδών ΝΑ. Ευρώπης, δηλ. τών Βαλκανικών σπουδών. Μεγάλη ή άπώλεια.

Ή συγκέντρωση και όργάνωση του ύλικου και ή ευθύνη τής έκδοσης είναι έργο τής κυρίας Μαργαρίτας Δημήτρη και του κυρίου Νικολάου Παρασκευάκου. Ή κυρία Δημήτρη άνέλαβε με προθυμία και ένδιαφέρον τήν επικοινωνία όλων και τό συντονισμό του ύλικου, όπως και τή γραμματειακή και τεχνολογική ύποστήριξη. Ό κύριος Παρασκευάκος, διευθυντής τών έκδόσεων "Λειμών", μαζί με άξιους συνεργάτες, έπεξεργάστηκε και όλοκλήρωσε τυπογραφικά-έκδοτικά τόν Τόμο με συνεχή φροντίδα, προσοχή και ύπομονή. Πολύτιμη ήταν επίσης ή συμβολή τής κυρίας Άγγελικής Κωνσταντακοπούλου, ή όποία, με προσωπικό ένδιαφέρον και με τίς γνώσεις τής ιστορικού βαλκανιολόγου, διάβασε και έλεγξε τυπογραφικά τό ύλικό, πρίν σταλή για έκτύπωση. Τούς ευχαριστώ πολύ θερμά.

Θά κλείσω με τήν αυτοβιογραφία μου. Άποδέχθηκα τήν παράδοση πρόταση νά γράψω ή ίδια τή βιογραφία μου στον Τόμο προς τιμή μου,

γιατί είχα προσωπικές μνήμες και βιώματα από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, την κατοχή και τὰ κρίσιμα μεταπολεμικά χρόνια, μνήμες και βιώματα συχνά άγνωστα σήμερα. Όμως ή προσωπική μου δημόσια έκθεση μέ προβλημάτισε πολύ (και συχνά ακόμη μέ προβληματίζει!!). Η ανάποληση έξάλλου άγαπημένων ανθρώπων και τών σκληρών γεγονότων από τή φρίκη του πολέμου και τής κατοχής μέ συγκλόνισε συναισθηματικά. Όστόσο, πρέπει νά πώ ότι σέ χρόνια γεμάτα άνασφάλεια και άμφιβολίες είχα τήν τύχη νά γνωρίσω έξαίρετους δασκάλους και μεγάλους έπιστήμονες, πού έπέδρασαν καθοριστικά στήν πνευματική μου συγκρότηση. Ίδιαίτερα, όφείλω πολλά στον Διονύσιο Ζακυθινό, τον Δάσκαλό μου, πού σφράγισε μέ τό ένδιαφέρον του τίς σπουδές μου και τή μετέπειτα έπιστημονική μου πορεία. Όπως και στον Paul Lemerle, πού διήύθυνε τίς μεταπτυχιακές σπουδές μου στο Παρίσι, ένδιαφέρθηκε στή συνέχεια και στήριξε πάντα τίς έπιστημονικές μου προσπάθειες. Τούς είμαι βαθύτατα εύγνώμων. Και αυτό άκριβώς θέλω νά τονίσω. Δέν είμαστε αύθύπαρκτες μοναδικές όντότητες πού οι ικανότητές μας και μόνο καθόρισαν τήν έξέλιξη και τήν προσφορά μας. Ύπήρξαν πριν από μάς κάποιοι λαμπροί δάσκαλοι (άκόμη και στή στοιχειώδη έκπαίδευση), κάποιοι μεγάλοι έπιστήμονες και ομάδες άξιων έρευνητών πού άνοιξαν τό δρόμο και όχι μόνον. Άς τό άναγνωρίσουμε και άς είμαστε εύγνώμονες.

Σας εύχαριστώ πολύ.

Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου